

Perinatal Sosyal Hizmet Bağlamında Anneliğe Hazır Bulunuşluk Kavramının Değerlendirilmesi

Evaluation of the Concept Readiness for Motherhood in the Context of Perinatal Social Work

Hesna KESEN ¹, Harun CEYLAN ²

ÖZ

Hazır bulunuşluk, bireylerin görev, süreç veya rollere davranışsal, duygusal ve zihinsel olarak hazırlıklı olma durumunu ifade etmektedir. Hazır bulunuşluk kavramı genel olarak eğitim ve mesleki gelişim bağlamında incelenmektedir. Ancak son yıllarda sosyal bilimler alanında da karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimler bağlamında hazır bulunuşluk toplumsal roller bağlamında karşımıza çıkmaktadır. Hamilelik ise fizyolojik değişimlerle beraber psikososyal uyum süreçlerini de barındırmaktadır. Hamilelik sürecinde yaşanan psikolojik, fizyolojik ve sosyal değişimlerin sonucunda kadınların annelik rolleri şekil almaktadır. Bu değişimler arasında kültürel normlar, aile desteği, bireysel özellikler, sosyoekonomik durum ve sağlık hizmetleri ile olan ilişki gibi unsurlar yer almaktadır. Hamilelik ve annelik rolüne hazır bulunuşluk bireysel bir deneyim olmanın yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri, sağlık hizmetlerinin niteliği ve sosyal politikaların niteliği ile de doğrudan bağlantılı ve çok boyutlu bir olgudur. Bu amaçla çalışmada, hamilelik ve annelik bağlamında hazır bulunuşluk kavramı ulusal ve uluslararası literatür çalışmaları ile ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Böylelikle akademik literatüre katkı sağlamanın yanı sıra perinatal sosyal hizmet uygulamalarına referans sağlamak hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Hazır bulunuşluk, Annelik, Hamilelik, Perinatal Sosyal Hizmet

ABSTRACT

Readiness refers to the state of being behaviorally, emotionally, and mentally prepared for tasks, processes, or roles. The concept of readiness is generally examined in the context of education and professional development. However, in recent years, it has also emerged in the field of social sciences. In the context of social sciences, readiness appears in the context of social roles. Pregnancy involves psychosocial adjustment processes along with physiological changes. As a result of the psychological, physiological, and social changes experienced during pregnancy, women's maternal roles take shape. These changes include factors such as cultural norms, family support, individual characteristics, socioeconomic status, and the relationship with health services. Readiness for pregnancy and motherhood is a multidimensional phenomenon that is directly linked to gender roles, the quality of health services, and the nature of social policies, in addition to being an individual experience. To this end, this study examines and discusses the concept of readiness in the context of pregnancy and motherhood based on national and international literature reviews. Thus, the aim is to contribute to the academic literature and provide a reference for perinatal social work practices.

Keywords: Readiness, Motherhood, Pregnancy, Perinatal Social Work

Giriş

İnsan hayatı için önemli kararlardan birisi olan bebek sahibi olma isteği hem kadınlar için hem de neslin devamı için önem taşımaktadır (Pamuk ve Arslan, 2009; Şahin ve Kılıçarslan, 2010). Ancak

¹Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Doktora Programı, Yalova, Türkiye, hesna.kesen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1118-4306

² Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Yalova, Türkiye, hrceylan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9047-2316

kadının hamile kalma isteği hamilelik ve doğum sonrasına hazır olduğunu göstermemektedir. Kadınların hamileliği istemesi kadar, fiziksel ve psikolojik olarak da hamileliğe hazır olmaları gerekir. Fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerden hamileliğe hazırlanmış kadınların, hamilelik ve anneliğe uyumları daha kolay olmakta ve kadınlar yaşadıkları süreçten keyif alabilmektedir (Arslan vd., 2006, s. 6). Bunun yanı sıra aile birliği için önemli olan evlilik doyumunu etkileyen faktörler arasında yer alan hamilelik, kadın ve başta eşi olmak üzere çevresi için önemli bir yaşam ve gelişimsel geçiş dönemidir (Kordi vd., 2016; Malm vd., 2016).

Hamilelik dönemi, fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin olduğu, aile üyelerinin rol ve sorumluluklarında değişiklikleri ortaya çıkaran bir dönemdir. Bu dönemde yeni rol ve sorumluluklar ile hamileliğin ortaya çıkardığı değişimlere uyum sağlanması önemlidir (Metin ve Pasinoğlu, 2016; Şahin ve Kılıçarslan, 2010). Bu noktada hazır bulunuşluk kavramı karşımıza çıkmaktadır. Genellikle eğitim bilimlerinde kullanılan hazır bulunuşluk kavramı öğrenme süreçlerinde öğrencilerin yeterlilik ve motivasyonları çerçevesinde ele alınırken sosyal bilimlerde ve sağlık bilimlerinde daha çok bireylerin yaşam döngüsündeki kritik olaylara uyum süreçleri ile bağdaştırılmaktadır (Bowlby, 1988; Erikson, 1968).

Hamilelik açısından hazır bulunuşluk, kadının annelik rolünü kabulüne yönelik biyopsikososyal hazırlığını ifade etmektedir. Kadınların bu sürece yönelik hazır bulunuşlukları; yaş, sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi, kültürel yapı ve beklenti, sosyal destek sistemi gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Kadınların özellikle planlı hamileliklerinde annelik rolüne geçişleri ve anneliğe uyum sağlamaları hazır bulunuşlukla ilişkilendirilirken; plansız hamilelikler ise daha çok belirsizlik, kaygı ve artan stresle ilişkilendirilmektedir (Mercer, 2004).

Anneliğe hazır bulunuşluk ise bireysel deneyim olarak değil daha çok toplumsal bağlamda ele alınmaktadır. Modern toplumlarda annelik sadece fizyolojik bir süreç olarak değil; eğitim, kariyer, aile ilişkileri ve sosyal yaşam ile bütünleşen makro boyutlu bir rol olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple kadınların anneliğe hazır bulunuşluk düzeyleri, bireysel unsurların yanı sıra toplumsal yapı ve hizmet politikaları ile de doğrudan bağlantılıdır. Literatür dikkate alındığında anneliğe hazır bulunuşluk konusunun farklı disiplinlerce daha fazla ele alınmaya başlandığı görülmektedir. Sosyoloji, sosyal hizmet ve psikoloji alanları çerçevesinde yapılan çalışmalar; anneliğe geçiş sürecinin sadece biyolojik yeterlilik ve psikolojik yetkinlik ile açıklanamayacağını belirtmektedir. Anneliğe geçiş sürecinde bireysel faktörlerin yanı sıra kültürel normlar, toplumsal yapı ve destek sistemlerinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak modern toplumlarda kadınların eğitim düzeyi, beklenti ve algıları, çalışma yaşamına katılım düzeyleri ve sosyal politikalar da hazır bulunuşluk düzeyini etkilemektedir (Arendell, 2000; Choi, Henshaw ve Baker, 2005; Hays, 1996; Gillespie, 2003; Miller, 2017).

Türkiye bağlamında yapılan çalışmalarda anneliğin toplumsal değerler ile sıkı bir bağının olduğu ve anneliğin toplumda kadınlığın tamamlayıcısı olarak algılandığı görülmektedir. Ayrıca aile yapısındaki dönüşümler, ekonomik koşullar ve sosyal destek sistemlerinin yetersizliği gibi unsurlar kadınların anneliğe hazır bulunuşluk düzeylerinde farklılık göstermesine neden olabilmektedir (Tuğrul, 2019; Tunçdemir, 2023).

Son dönemlerde Türkiye'nin demografik yapısı göz önüne alındığında azalan doğurganlık oranları ile yükselen ilk anne olma yaşı dikkat çekmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2025). Türkiye açısından bu tablo ilerleyen yıllar açısından demografik ve toplumsal olarak birçok sorunun habercisi olabilecek bir durumdur. Son yıllarda Türkiye'de aile, doğum ve doğurganlık politikaları akademik ve sosyal gündemin önemli konuları haline gelmiştir. Bu konuların ortak noktası ise hamilelik ve annelik noktasına çıkmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde anneliğe hazır bulunuşluk gün geçtikçe önem arz eden bir konu olmaktadır.

Benzer demografik sorunlarla karşılaşan ülkelerin geliştirdiği perinatal destek sistemleri, Türkiye açısından da önem taşımaktadır. Dünya genelinde birçok ülke hamilelik ve annelik sürecine dair destekleyici sistemler kurarak hizmet sunmaktadır (Postpartum Support International [PSI], 2025; Perinatal Anxiety & Depression Australia [PANDA], 2025). Sunulan bu hizmetler temelde perinatal sosyal hizmet çatısı altında toplanmaktadır. Perinatal sosyal hizmet, genel olarak tıbbi sosyal hizmet alanı içerisinde ortaya çıkan ve kadının hamile kalma düşüncesini değerlendirmeye başladığı andan itibaren başlayan ve yeni doğan 1 yaşına gelene kadar ailelere sağlanan sosyal hizmet modelidir (The National Association of Perinatal Social Workers [NAPSW], 2025). Perinatal sosyal hizmet anne ve baba adayları başta olmak üzere yakın çevrelerini de kapsayarak biyopsikososyal açıdan sürece uzman desteği sağlamaktadır. Sağlanan bu destek ile özellikle kadının hamilelik sürecini rahat geçirmesi ve anneliğe hazır bulunuşluk düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır. Türkiye'de ise perinatal sosyal hizmet uygulamaları henüz sistemli bir şekilde yaygınlaşmamış olup, bu alanda kurumsal yapılanma ve hizmet modellerinin geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Bu anlamda çalışmada hazır bulunuşluk kavramı hamilelik ve annelik bağlamında ele alınarak hazır bulunuşluğun önemi anlaşılmaya çalışılmakta ve “Anneliğe hazır bulunuşluğun bireysel özellikler, toplumsal yapı ve perinatal sosyal hizmet desteği ile arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusuna cevap aranmaktadır. Ayrıca yapılan derleme çalışmanın amacı, anneliğe hazır bulunuşluk kavramını biyopsikososyal boyutlarıyla ele almak ve perinatal sosyal hizmet uygulamaları açısından kavramsal bir çerçeve sunmaktır.

1. Hazır Bulunuşluk Kavramı

Hazır bulunuşluk kavramını açıklamadan önce ilk olarak hazır olma kavramının tanımlanması gerekir. Hazır olmak, bireyin fizyolojik, psikolojik ve bilişsel olarak organizasyonel gelişim faaliyetlerine katılıma hazır ve hazırlıklı olması durumudur (Topses, 2003). En genel tanımlama ile hazır

bulunuşluk, ise “bireyin herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor anlamda hazır olma durumu” olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan ve Tüfekçi, 2023; Koloğlu, 2016).

İlk olarak Edward Lee Thorndike tarafından öğrenme kuramının temel ilkelerinden biri olarak literatüre kazandırılan hazır bulunuşluk kavramı eğitim ve sosyal bilimler alanında önemli kavramlardan biri olmuştur. Hazır bulunuşluk ilkesinde, bireyin bir eylemi gerçekleştirmeye hazır olduğunda eylemi gerçekleştirmesinin memnuniyet sağladığı esası vardır (Senemoğlu, 2020, s. 139). Bu durumda hazır bulunuşluk bireylerin yaşadıkları deneyim sürecini olumlu yönde etkileyen unsurlardan birini oluşturmaktadır.

Hazır bulunuşluk, tek başına yalın bir özellik değil aksine birçok kişisel niteliğin bir araya geldiği kompleks bir durumdur. Kompleks yapısı gereği ilgi, bireysel olgunluk, güdülenmişlik ve uygun hazırlık eğitimi gibi unsurlarla yakından ilişkilidir. Bireylerin sahip oldukları unsurların farklılığı da hazır bulunuşluk düzeylerinin farklılık göstermesinde etkili olmaktadır (Osmanoğlu, 2022; Öncül, 2000).

Hazır bulunuşluk çok boyutlu bir kavram olarak farklı bileşenlerden oluşmaktadır. Literatürde genel olarak bilişsel, sosyal ve eğitsel hazır bulunuşluk olmak üzere üç temel bileşen tanımlanmaktadır (Erdoğan ve Tüfekçi, 2023). Ancak hamilelik ve annelik bağlamında bu kavramın ele alınması için biyolojik ve psikolojik hazır bulunuşluk bileşenlerinin de çerçeveye dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu beş bileşen, kadınların anneliğe geçiş sürecinde hazır bulunuşluk düzeylerinin bütüncül olarak anlaşılmasını sağlamaktadır.

Bilişsel hazır bulunuşluk, bireyin belirli bir rol ya da sürece ilişkin sahip olduğu bilgi seviyesi, kavramsal farkındalık düzeyi ve problem çözme becerisi ile ilgili hazır bulunuşluk türüdür (Bransford vd., 2000). **Sosyal hazır bulunuşluk**, bireylerin çevreleri ile kurmuş oldukları ilişkilerin kalitesi, toplumsal rollere ilişkin var olan beklentiler ve sosyal destek kaynaklarının varlığı ile uyum düzeyini ifade eder (Bronfenbrenner, 1979). **Eğitsel hazır bulunuşluk**, bireylerin akademik anlamda bir deneyim ya da role ilişkin sahip oldukları bilgi düzeylerini kapsar (Kagan, 1990; Snow, 2006). **Biyolojik hazır bulunuşluk**, bireyin belirli bir gelişimsel döneme veya yaşantıya fizyolojik olarak uyum sağlayabilecek olgunluğa erişmiş olma durumunu ifade eder (Berger, 2018; Santrock, 2020). **Psikolojik hazır bulunuşluk** ise bireyin belirli bir yaşam olayına ya da role duygusal, bilişsel ve motivasyonel açıdan uyum sağlayabilme yeterliliğini kapsamaktadır (Deci ve Ryan, 2012) ve öz yeterlilik, stresle başa çıkma becerisi ve benlik algısı gibi psikolojik bileşenleri içerir (Bandura, 1997).

Hazır bulunuşluk ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde aile ile aile ortamı gibi etkenlerin bireylerin hazır bulunuşlukları üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır (Pınar ve Kökcü Doğan, 2020, s. 2). Bu noktada hazır bulunuşluk kavramının hamilelik ve annelik bağlamında somutlaştırılması için aşağıda detaylı bir değerlendirme sunulmaktadır.

2. Hamilelik ve Anneliğe Hazır Bulunuşluk

Hamilelik, yalnızca fizyolojik bir olgu değil, aynı zamanda kadının toplumsal, psikolojik ve kültürel yaşamında köklü bir dönüşüm süreci olarak tanımlanmaktadır (Choi vd., 2020; Lupton, 2012). Bu süreç, bireyin bedensel değişimlerinin ötesinde; kimlik, roller, ilişkiler ve sosyal beklentilerle yeniden müzakere ettiği bir “yaşam geçişi” (life transition) dönemidir (Mercer, 2004).

Hamilelik ve doğum periyodik olarak üç dönemde sınıflandırılmaktadır. Bu dönemler prenatal, perinatal ve neonatal olarak adlandırılır. Prenatal dönem hamileliğin başlangıcından doğum sürecine kadar olan dönemi kapsar. Perinatal dönem hamileliğin 22.haftasında başlayarak doğum sonrası 7.güne kadar olan dönemi kapsar. Neonatal dönem ise yenidoğanın ilk 28 günlük dönemini kapsamaktadır. Bunun yanı sıra doğum sonrası ilk 28 günlük süreç yenidoğan dönemi, ilk bir yıllık süreç ise bebeklik dönemi olarak ifade edilmektedir (Avcu, 2018; Taşkiran Tepe 2022).

Annelik ise bir bebek dünyaya getirme fikrine kadar geriye götürülebilir. Tina Miller’ın (2010) anlayışına göre ise annelik, kadın bedenine ait bir deneyim olmanın yanı sıra kültürel sorumluluk duyguları ve bebeğin ihtiyaçlarını karşılamayı da içerir.

Hamilelik ile ebeveynliğe geçiş, bebeğin gelişimi ve ebeveyn-bebek ilişkisi gibi konularda önemli etkilere sahip olan uyum dönemi olarak ifade edilebilir. Bu dönemde ebeveyn adayları için doğru ve ilgili bakım, bilgi ve tavsiyeler faydalıdır (Pınar ve Kökcü Doğan, 2020, s. 2). Bunun yanı sıra yeni doğan her bebekle beraber annelik kimliği de yeniden şekillenir. Mercer’e (2004) göre kadının hamilelik ve annelik sürecinde yaşadığı değişimler dört evreden oluşmaktadır:

Beklentiler Evresi: Hamilelik ile başlayan beklentiler evresi hamileliğin getirmiş olduğu değişikliklere psikolojik ve sosyal uyumun başlangıcını ifade eder. Hamileliğin kabulü ve anne adayının hayatına hamileliği yerleştirmesi annelik rolüne uyumun önemli bir parçasını oluşturur (Doğrusoy, 2024, s. 15; Mercer, 2004, s. 2).

Formal Evre: Resmi evre olarak da adlandırılan formal evre bebeğin doğumu ile başlamaktadır. Bu evre annelik rolünün öğrenilmesi ve geliştirilmesini içermektedir. Öğrenme ve geliştirme noktasında alınan rol model, çevre beklentileri ve deneyim gibi faktörler etkili olmaktadır (Doğrusoy, 2024, s. 15; Mercer, 2004, s. 2).

İnformal Evre: Resmi olmayan evre olarak da adlandırılan informal evre annenin formal evre deneyimlerine bağlı olarak kendi stilini geliştirmeye başladığı evredir. Bu evrede anne kendine özel annelik tarzını geliştirerek topluma sunar (Doğrusoy, 2024, s. 15; Mercer, 2004, s. 2).

Kişisel Evre: Son evre olan kişisel evre, annelik rolünün içselleştirildiği dönemdir. Bu evrede kadın anneliğe alışmış ve bebeği ile etkin bir iletişim kurmaya başlamıştır. Bu evre annenin bebeği ile uyumlu olmayı öğrendiği evre olarak da anlaşılabılır (Doğrusoy, 2024, s. 16; Mercer, 2004, s. 2).

Tanımlanan bu evreler aslında hazır bulunuşluk kavramının hamilelik ve annelik açısından önemini göstermektedir. Çünkü hamilelik dönemi ve doğum sonrası anneliğe dair gerçekçi olmayan beklentiler, yaşam akışlarında ve rutinlerinde aksamalara neden olabilir. Yaşanan aksamlar ise annenin ve bebeğinin iyi oluş durumlarını olumsuz etkileyebilir (Meleis, 2019; Özcan ve Toptan, 2023).

Hamilelik dönemi ve anneliğe geçişte kadınların hazır bulunuşluk düzeylerinin artırılması ve olumlu yönde ilerletilmesi ise hem gerçekçi beklentileri artıracak hem de kadının içsel dinamiklerine katkı sağlayacaktır. Bunun sağlanabilmesi için ise bireysel ve toplumsal odaklı hazır bulunuşluk faktörlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Hamilelik ve annelik sürecinde bilişsel hazır bulunuşluk; gebeliğe, doğuma ve bebek bakımına ilişkin doğru bilgiye sahip olma, sağlık hizmetlerine erişim yollarını bilme ve doğum sonrası olası fiziksel-duygusal değişimlere ilişkin farkındalık gibi unsurları kapsar (Öztürk vd., 2021). Yapılan güncel bir çalışmada (Dönmez vd., 2024), gebelik eğitimi alan kadınların doğum ve annelik süreçlerinde daha yüksek bilişsel hazır bulunuşluk sergiledikleri ve bu durumun kaygı düzeylerini azalttığı saptanmıştır.

Hamilelik ve annelik bağlamında duyuşsal hazır bulunuşluk; kadınların annelik rolünü kabullenme, bedensel değişimlerle uzlaşma, doğum korkusunu yönetme ve annelik kimliğine yönelik duygusal bağlılık geliştirme düzeylerini içerir (Meleis, 2010; Mercer, 2004). Çalışmalar, duygusal olarak hazır olmayan kadınlarda doğum sonrası depresyon, anksiyete ve bağlanma sorunlarına daha sık rastlandığını göstermektedir (McLeish ve Redshaw, 2017). Duygusal hazırlığın yüksek olduğu durumlarda ise anne-bebek bağlanması daha güçlü ve psikolojik dayanıklılık daha belirgindir (Amiel Castro vd., 2024).

Sosyal hazır bulunuşluğu yüksek olan kadınlar, annelik rolüne geçişte daha az stres yaşamakta ve destekleyici ilişkiler aracılığıyla uyum süreçlerini daha sağlıklı yürütmektedir (Zhao vd., 2024). Türkiye’de yapılan bir çalışmada, sosyal destek algısı yüksek olan hamilelerin hem psikolojik iyi oluşlarının hem de anneliğe hazır bulunuşluk düzeylerinin anlamlı biçimde yüksek olduğu bulunmuştur (Yaşar ve Alp Dal, 2022).

Kadınların annelik rolüne hazır bulunuşluk düzeyleri temelde yaşadıkları toplumsal yapı ve bireysel imkanlardan etkilenmektedir. Türkiye özelinde bir değerlendirme yapıldığında özellikle hamilelik dönemi ve anneliğe dair sahip olunan geleneksel anlayış ön plana çıkmaktadır. Geleneksel anlayış içerisinde genel olarak kadının hamilelik ve annelik sürecinde neler yapıp yapamayacağına dair bilgiler ve deneyimler aktarılmaktadır. Bu durum kuşaklar arası kültürel aktarım açısından olumlu gibi görünmesine rağmen birçok anne adayını hazır bulunuşluk konusunda olumsuz etkilemektedir (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

Kültürel unsurların yanı sıra politika ve sistemselsel olarak; çocuk bakımı, kariyer planlaması, ekonomik konular gibi alanlarda sunulan-sunulmayan hizmetlerde kadınların annelik rolüne hazır bulunuşluğunu

etkilemektedir. Özellikle iş-yaşam dengesi ve formal bakım desteğinin yetersiz ve ulaşılması zor olması kadınların hazır bulunuşluk düzeylerini olumsuz etkilemektedir (Ünlütürk, 2023).

Toplumsal ve politikasal sistemlerin yanı sıra kadınların bireysel olarak önceliklerinin eğitim ve kariyer olarak değişme sürecine girmiş olması da anneliğe dair algı ve hazır bulunuşluk durumunu etkilemektedir. Artan eğitim oranları kadınların önceliğini kariyere vermesi ve bunun sonucunda da geç annelik olgusunu ortaya çıkarmıştır. Bireysel olarak görülmesine rağmen aslında geç annelik olgusu da sistemsel yapının bir sonucu olarak algılanmaktadır. Kadınların iş-yaşam dengesini kumada zorlanmaları ve ebeveyn izninin bulunmaması önceliği kariyere vermelerine neden olmuştur (Çirci, 2025; Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2022).

Buraya kadar yapılan değerlendirmeler, anneliğe hazır bulunuşluğun çok boyutlu bir kavram olduğunu ve sadece bireysel faktörlerle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Kadınların bilişsel, duyuşsal, sosyal ve biyolojik yeterliliklerinin yanı sıra, içinde bulundukları toplumsal yapı, kültürel beklentiler, ekonomik koşullar ve hizmet sistemlerine erişim imkânları hazır bulunuşluk düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Bu çok katmanlı yapı, hamilelik ve annelik sürecinde profesyonel destek sistemlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Perinatal sosyal hizmet, tam da bu noktada kadınların biyopsikososyal ihtiyaçlarına yanıt vererek hazır bulunuşluk düzeylerinin güçlendirilmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. Bir sonraki bölümde, perinatal sosyal hizmetin kavramsal çerçevesi, işlevleri ve anneliğe hazır bulunuşluk düzeyinin artırılmasındaki rolü detaylı olarak ele alınacaktır.

3. Perinatal Sosyal Hizmet Uygulamaları

Kadınların hayatında önemli dönüm noktalarından biri olan hamilelik ve annelik sürecinde yaşanan değişimlerin sağlıklı biçimde yönetilebilmesi, sadece tıbbi müdahale ve hizmetlerle değil; psikososyal destek, aile içi işlevsellik ve toplumsal kaynakların yetkin ve etkin kullanımıyla mümkün olabilir. Bu aşamada perinatal sosyal hizmet uygulamaları, kadınların annelik rolüne hazır bulunuşluğunu destekleyen ve olası riskleri önleyici bir yapıya sahiptir.

Temelde her bebeğin ve her ailenin yetkin şefkatli bakımla desteklenmesini sağlamak amacı güden perinatal sosyal hizmet hamilelik, doğum ve doğum sonrası dönemi içeren perinatal dönemde bireyleri ve aileleri desteklemeye odaklanan sosyal hizmet mesleği içinde uzmanlaşmış bir alandır (NAPSW, 2025; Deichen Hansen, 2022).

Perinatal sosyal hizmet alanı içerisinde çalışan meslek elemanları bebek isteyen aileler başta olmak üzere, madde kullanımı, adolesan gebelik, yüksek riskli gebelik, perinatal kayıp, çocuğun yeni doğan yoğun bakım ünitesine kabulü gibi birçok alanda uzman destek sağlamaktadır (Erkoç ve Aslan, 2021). Perinatal sosyal hizmet açısından hamilelik ve anneliğe hazır bulunuşluk konusunda dünya genelinde uygulanan yaklaşımlar şu şekilde sıralanabilir:

Bütüncül Değerlendirme Yaklaşımı: Perinatal sosyal hizmet uzmanları, hamileliğe ve anneliğe hazır bulunuşluk düzeyini değerlendirirken biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel boyutları bir arada değerlendirmektedir. Bu kapsamda sürece uygun olarak hazırlanacak psikososyal değerlendirme formları, risk gruplarının erken tespiti ve müdahale planlarının geliştirilmesi açısından önemlidir (Mercer, 2004; WHO, 2023).

Hamilelik Öncesi ve Hamilelik Dönemi Eğitimleri: Hazır bulunuşluk düzeyini artırmak amacıyla hamilelik öncesi ve hamilelik sürecinde doğum, ebeveynlik, stres yönetimi ve ilişkisel iletişim konularında yapılandırılmış eğitim programları önemlidir. Bu programlar özellikle genç, düşük gelirli veya sosyal destekten yoksun kadınlara erişecek biçimde tasarlanmalıdır (Raphael-Leff, 2018; Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı [TÜSEB], 2022). Amerika Birleşik Devletleri’nde oluşturulan “National Maternal Mental Health Hotline” 7/24 ücretsiz destek sunarak bu konudaki güzel örneklerden birini oluşturmaktadır (Health Resources & Services Administration, 2025).

Aile Merkezli Müdahaleler: Hamileliğe ve anneliğe hazır bulunuşluk yalnızca kadının bireysel durumu ile sınırlı değildir; eşin, aile bireylerinin ve yakın sosyal çevrenin desteği hamilelik sürecinin en önemli belirleyicilerindendir. Bu nedenle perinatal sosyal hizmet uygulamaları, baba adaylarını ve geniş aileyi sürece dâhil eden aile merkezli bir modelle yürütülür (Taubman–Ben-Ari vd., 2019). NAPSW tarafından bu konuda anne-baba adayına yönelik uyum programları düzenlenmektedir (NAPSW, 2025).

Sağlık Kurumlarında Multidisipliner İş Birliği: Kadın doğum klinikleri ve perinatoloji birimlerinde sosyal hizmet uzmanlarının etkin biçimde görev alması; psikolog, ebe, hemşire ve hekimlerle koordineli çalışmalar gerçekleştirir. Bu şekilde riskli gebelik, düşük, neonatal kayıp gibi durumlarda kadınlara yönelik psikososyal destek sistematik bir biçimde sağlanabilir (Kesen ve Ceylan, 2022; Lupton, 2012).

Türkiye’de perinatal sosyal hizmet uygulamaları henüz tam anlamıyla sistemli bir yapıya kavuşmamış olmakla birlikte, Sağlık Bakanlığı’nın yürüttüğü gebe eğitim programları ve bazı üniversite hastanelerinde verilen anne-çocuk sağlığı danışmanlık hizmetleri gibi sınırlı uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, perinatal sosyal hizmetin kadınların anneliğe hazır bulunuşluk düzeylerini artırmada çok yönlü bir destek sistemi sunduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de bu hizmetlerin sistemli ve yaygın bir şekilde uygulanabilmesi için kurumsal yapılanma, meslek elemanlarının sayı ve niteliklerinin artırılması ve politika düzeyinde destekleyici düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Perinatal sosyal hizmetin temel amacı, kadının annelik sürecine fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan dengeli bir biçimde hazırlanmasını sağlamak ve bu süreci destekleyici çevresel koşulları

güçlendirmektir. Hazır bulunuşluk düzeyini artırmaya yönelik her müdahale, yalnızca bireysel refahı değil, aynı zamanda aile bütünlüğünü ve toplum refahını da doğrudan olumlu yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada, hazır bulunuşluk kavramı hamilelik ve annelik bağlamında ele alınmıştır. Literatür incelendiğinde, hazır bulunuşluğun yalnızca bilişsel ya da eğitsel bir olgu olmadığı; biyolojik, psikolojik, sosyal ve duyuşsal bileşenlerin etkileşimiyle oluşan bütüncül bir süreç olduğu görülmektedir. Nitekim hamilelik ve annelik dönemleri, kadının fiziksel, duygusal ve sosyal yönlerden yeniden yapılanmasını gerektiren karmaşık bir yaşam geçişidir. Bu geçişin sağlıklı biçimde yaşanabilmesi, kadının söz konusu rollere yönelik hazır bulunuşluk düzeyiyle yakından ilişkilidir.

Bu çalışma, anneliğe hazır bulunuşluk kavramını perinatal sosyal hizmet bağlamında ele alan Türkçe literatürdeki ilk derleme çalışmalarından biridir. Çalışma, hazır bulunuşluğun biyopsikososyal boyutlarını bütüncül bir çerçevede sunması ve perinatal sosyal hizmet uygulamaları için kavramsal bir temel oluşturması açısından alana katkı sağlamaktadır.

Kadınların hamileliğe ve anneliğe hazır bulunuşluk düzeyleri; yaş, eğitim durumu, sosyoekonomik koşullar, sosyal destek sistemleri, kültürel değerler ve sağlık hizmetlerinin niteliği gibi faktörlerden etkilenmektedir. Özellikle planlı gebeliklerde bilişsel, duygusal ve sosyal hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olması; doğum sürecine uyumu kolaylaştırmakta, annelik rolünü içselleştirmeyi desteklemekte ve doğum sonrası dönemde yaşanabilecek psikolojik sorunların görülme olasılığını azaltmaktadır. Buna karşılık, plansız gebeliklerde ya da yetersiz sosyal destek ortamlarında kadınların annelik rolüne uyum süreçlerinde güçlüklerle karşılaştıkları, stres ve kaygı düzeylerinde ise artış yaşandığı görülmektedir (Mercer, 2004; Pınar ve Kökcü Doğan, 2020).

Bu bağlamda, hazır bulunuşluk, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve politik bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Kadınların hamilelik ve annelik sürecine biyopsikososyal açıdan hazırlanmasını destekleyen sağlık politikaları, aile temelli sosyal hizmet modelleri ve perinatal dönem odaklı psikososyal müdahaleler, toplumun genel refah düzeyini artırmada kritik bir role sahiptir. Özellikle perinatal sosyal hizmet alanında geliştirilecek bütüncül yaklaşımlar, anne ve bebek sağlığı kadar aile içi uyum, ebeveynlik yeterliliği ve toplumsal destek sistemlerinin güçlenmesine de katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, literatür derlemesi niteliğinde olup, Türkiye'de anneliğe hazır bulunuşluk ve perinatal sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılabilmektedir. Ayrıca, kavramsal çerçeve ağırlıklı olarak Batı literatürüne dayandığından, kültürel bağlamda Türkiye'ye özgü bulguların yetersiz olduğu bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir.

Literatür dikkate alındığında hamileliğe ve anneliğe hazır bulunuşluk, kadınların bireysel özelliklerinin yanı sıra sosyal çevresi ve hizmet sistemleriyle karşılıklı etkileşim içinde şekillenen dinamik bir süreçtir. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalarda, hazır bulunuşluk kavramının farklı kültürel bağlamlarda nasıl deneyimlendiği ve kadınların bu süreçte karşılaştıkları engellerin

neler olduğu belirlenmelidir. Ayrıca sosyal hizmet uygulamalarının bu engelleri nasıl dönüştürebileceğine dair çalışmalar, konunun daha bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasına katkıda bulunabilir.

Sonuç olarak, anneliğe hazır bulunuşluk düzeyinin artırılması, sadece bireysel refahın değil, aynı zamanda toplumsal sağlık ve refah düzeyinin yükseltilmesinin de temel koşullarından biridir. Türkiye'de perinatal sosyal hizmet uygulamalarının sistemli bir yapıya kavuşturulması ve bu alanda politika düzeyinde destekleyici adımlar atılması, hem demografik sorunların çözümüne hem de kadınların annelik deneyimlerinin niteliğinin artırılmasına önemli katkılar sağlayabilir.

5. Öneriler

Çalışmadan elde edilen bulgular ve literatür değerlendirmesi çerçevesinde aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Uygulama Alanına Yönelik Öneriler:

- Sağlık Bakanlığı bünyesinde perinatal sosyal hizmet birimlerinin kurulması ve ebeveyn adaylarına bütüncül psikososyal destek sağlanması,
- Hamilelik ve annelik sürecinde kadınların hazır bulunuşluk düzeyini artıracak ücretsiz danışma hatlarının (7/24) oluşturulması,
- Perinatal sosyal hizmet alanında uzmanlaşmış sosyal çalışmacıların yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi,
- Sağlık kurumlarında multidisipliner ekip çalışması kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının etkin rol almasının sağlanması,
- Özellikle kırsal bölgelerde ve dezavantajlı gruplar için perinatal sosyal hizmet desteğine erişimin kolaylaştırılması.

Araştırma Alanına Yönelik Öneriler:

- Türkiye'de anneliğe hazır bulunuşluk kavramının kültürel bağlamda ele alınacağı nicel ve nitel araştırmaların gerçekleştirilmesi,
- Anneliğe hazır bulunuşluk düzeyini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi,
- Perinatal sosyal hizmet uygulamalarının etkililiğini değerlendiren uygulama temelli araştırmaların artırılması,
- Farklı sosyoekonomik ve kültürel gruplarda anneliğe hazır bulunuşluk düzeyinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi.

Kaynakça

Amiel Castro, R. T., Pinard Anderman, C., O'Connor, T. G., Glover, V., & Kammerer, M. (2024). Maternal and paternal postpartum early mood and bonding. *Journal of reproductive and infant psychology*, 42(4), 741–752. <https://doi.org/10.1080/02646838.2022.2159351>

Arendell, T. (2000). Conceiving and investigating motherhood: The decade's scholarship. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1192–1207. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01192.x>

Arslan, P. H., Can Gürkan, A. Ö., Ekşi, A. Z., Engin Yiğit, Ö. D. F. (2006). Doğum Sonrası Depresyonun Annelik Yaşamına Etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 10(10). <https://doi.org/10.21560/spcd.47575>

Avcu, E. (2018). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeklerin ebeveynlerinin deneyimleri: Nitel bir çalışma örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.

Berger, K. S. (2018). *The developing person through the life span* (10th ed.). Worth Publishers.

Bowlby, J. (1988). Bağlanma, iletişim ve terapötik süreç. Güvenli bir temel: Ebeveyn-çocuk bağıllığı ve sağlıklı insan gelişimi, 137-157.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn* (Vol. 11). Washington, DC: National academy press.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.

Choi, P., Henshaw, C., Baker, S., & Tree, J. (2005). Supermum, Superwife, Supereverything: Performing Femininity in the Transition to Motherhood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 23, 167-180. <https://doi.org/10.1080/02646830500129487>

Choi, S. K., Lee, J. S., & Park, S. (2020). Social meanings of pregnancy and motherhood: A qualitative study among women in East Asia. *Women's Studies International Forum*, 83, 102424.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory. In R. M. Ryan (Ed.), *The Oxford Handbook of Human Motivation*. Oxford University Press.

Deichen Hansen, M. E. (2022). Reinvigorating Social Work's Focus on Perinatal Health. *International Journal of Social Work Values and Ethics*, 19(1), 102-120. DOI: 10.55521/10-019-111

Doğrusoy, T. (2024). Postpartum Depresyonun Anne-Bebek Bağlanması ve Annelik Rolü Başarına Etkisi (Doktora Tezi) Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik anabilim Dalı Doktora Programı.

Dönmez, A., Er, M., Yeyğel, Ç., ... Haskeçeci, K. (2024). Gebelerin doğuma hazırlık eğitim programı hakkındaki görüşleri ve memnuniyet durumlarının incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 5(1), 8-14. <https://doi.org/10.61534/anatoljhr.1384817>

Dursun Çirci, C. (2025). Yeni Annelik Eğilimleri Ve Çalışma Yaşamındaki Kadınların Annelik Pratikleri. Akademik Hassasiyetler, 12(28), 682-713. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1554375>

Erdoğan, E., & Tüfekci, N. (2023). A Conceptual Review of Readiness. Journal of Current Research on Health Sector, 13(1), 39-48.

Erikson, E. H. (1968). Identity youth and crisis (No. 7). WW Norton & company.

Erkoç, B., & Aslan, A. (2021). Perinatal Sosyal Hizmet Uzmanı. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi(18), 216-226. <https://doi.org/10.46218/tshd.1009569>

Gillespie, R. (2003). Childfree and feminine: Understanding the gender identity of voluntarily childless women. Gender & Society, 17(1), 122–136. <https://doi.org/10.1177/0891243202238982>

Hays, S. (1996). The cultural contradictions of motherhood. Yale University Press.

Health Resources & Services Administration (HRSA). (2025). We Are the Maternal and Child Health Bureau (MCHB), <https://mchb.hrsa.gov/about-us/mission-vision-work>, Erişim tarihi: 28.12.2025

Kagan, S. L. (1990). Readiness 2000: Rethinking rhetoric and responsibility. Phi Delta Kappan, 72(4), 272–279.

Karatopuk, S., & Yarıcı, F. (2021). Kültürel Değişikliklerin Gebelik, Doğum ve Doğum Sonu Dönelmlere Etkisi. KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(3), 147-157.

Kesen, H., & Ceylan, H. (2022). Perinatal Sosyal Hizmet ve Uygulama Alanı. Journal of Academic Social Science Studies, 15(91).

Koloğlu, T. F. (2016) Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Bakış Açıları ve Hazırbulunuşlukları: Ordu Üniversitesi Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Afyon

Kordi M, Fasanghari M, Asgharipour N, Esmaily H. (2016). Effect of guided imagery on maternal fetal attachment in nulliparous women with unplanned pregnancy. Journal of Midwifery and Reproductive Health, 4 (4), 723-731.

Lupton, D. (2012). The social worlds of the unborn. Palgrave Macmillan.

Malm MC, Hildingsson I, Rubertsson C, Radestad I, Lindgren H. (2016). Prenatal attachment and its association with foetal movement during pregnancy– A population based survey. Women and Birth, 29 (6), 482-486.

McLeish, J., Redshaw, M. (2017). Mothers' accounts of the impact on emotional wellbeing of organised peer support in pregnancy and early parenthood: a qualitative study. *BMC Pregnancy Childbirth* 17, 28. <https://doi.org/10.1186/s12884-017-1220-0>

Meleis, A. I. (2010). *Transitions Theory: Middle-Range and Situation-Specific Theories in Nursing Research and Practice*. Springer.

Meleis, A. I. (2019). Facilitating and managing transitions: an imperative for quality care. *Investigación en Enfermería: Imagen y Desarrollo*, 21(1).

Mercer, R.T. (2004). Becoming a mother versus maternal role attainment. *The Journal Nursing School*, 36(3): 226-232.

Metin, A., Pasinoğlu, T. (2016). Gebelerin Algıladıkları sosyal Destek İle Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişki, *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, 5, 49-66.

Miller, T. (2010). *Annelik duygusu mitler ve deneyimler*. İletişim Yayıncılık.

Miller, T. (2017). *Making sense of motherhood: A narrative approach*. Cambridge University Press.

Osmanoğlu, C. (2022). Hafızlık Eğitiminde Bilişsel Hazırbulunuşluk. *Erciyes Akademi*, 36(4), 2065-2085. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1194478>

Öncül, R. (2000). Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özcan, E., & Topatan, S. (2023). Adölesan Annelerin Anneliğe Geçiş Süreci ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 9(Özel Sayı-1), 95-99.

Öztürk, R., Yağız, R., & Er Güneri, S. (2021). Doğum Yapan Kadınların Konfor ve Taburculuğa Hazır Oluşluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Batı Karadeniz Tıp Dergisi*, 5(2), 272-280.

Pamuk S, Arslan H. (2009). Hastanede yatan riskli gebelerde hastane stresörlerinin ve bakım gereksinimlerinin belirlenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2: 23-32.

Perinatal Anxiety & Depression Australia, (2025). About PANDA, <https://www.panda.org.au/about/about-panda>, Erişim Tarihi: 28.12.2025

Pınar, Ş., Kökcü Doğan A. (2020). Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Olma Durumu İle Sosyodemografik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *STED*, 29(4):255-66.

Postpartum Support International, (2025). About Us, <https://postpartum.net/about-psi/>, Erişim Tarihi: 28.12.2025

Raphael-Leff, J. (2018). *The psychological processes of childbearing* (4th ed.). Routledge.

Santrock, J. W. (2020). *Life-span development* (18th ed.). McGraw-Hill.

Senemoğlu, N. (2020). Gelişim öğrenme öğretim: Kuramdan uygulamaya. (27. Baskı). Ankara: Pegem A.

Snow, K. L. (2006). Measuring school readiness: Conceptual and practical considerations. *Early Education and Development*, 17(1), 7–41.

Şahin, M.E., Kılıçarslan S. (2010). Son trimester gebelerin depresyon ve kaygı düzeyleri ile bunları etkileyen etmenler. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27: 51-58.

Taşkıran Tepe, H. (2022). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde Psikososyal Destek Hizmetlerinin Rolü. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi* (20), 172-185. <https://doi.org/10.46218/tshd.1116682>

Taubman–Ben-Ari, O., Ben Shlomo, S., Sivan, E., & Dolizki, M. (2019). The transition to motherhood: A time for growth. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 38(1), 44–62.

The National Association of Perinatal Social Workers (NAPSW). (2025). What is a Perinatal Social Worker, https://www.napsw.org/what_is_a_perinatal_social_wor.php, Erişim Tarihi: 28.12.2025

Topses, G. (2003). Gelişim ve öğrenme psikolojisi. Ankara: Nobel

Tuğrul, Y. G. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Saha Çalışması. *Toplum Ve Kültür Araştırmaları Dergisi*(3), 71-90.

Tunçdemir, N. O. (2023). Toplumsal Cinsiyet ve Annelik: Kadınların deneyimleri üzerinden nitel bir araştırma. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 7(1), 26-55.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). Doğum İstatistikleri 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>, Erişim Tarihi: 28.12.2025

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB). (2022). Doğum Öncesi ve Sonrası Dönemlerde Psikososyal Destek Rehberi. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları.

Ünlütürk, Ç. (2023). Bakım yükü Kimin Yükü? Türkiye’de Çocuk Bakım Rejimi. *İktisat ve Toplum Der*

World Health Organization (WHO). (2023). WHO recommendations on maternal and newborn care for a positive postnatal experience. Geneva: WHO Press.

Yaşar, H., & Alp Dal, N. (2022). Gebelikte Algılanan Sosyal Desteğin Doğum Sonu Konforla İlişkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 31(1), 29-35. <https://doi.org/10.34108/eujhs.935347>

Zeybekoğlu Akbaş, Ö., & Dursun, C. (2022). Toplumsal Değişme Sürecinde Annelik Serüveni: Genç Annelikten Geç Anneliğe Geçiş. *Akademik Hassasiyetler*, 9(20), 107-128. gisi, 149, 44-56.

Zhao H, Wang Y, Liu L. (2024). The effect of one-to-one midwifery intervention on mood and maternal and infant outcomes in elderly primiparous women. Pract Prev Med. 31: 231–3.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Toplumsal Politika Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.